

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Strategie udržitelného rozvoje ve světě, EU a ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace a rozšíření výuky zaměřené na problematiku životního prostředí na PŘF MU (CZ.1.07/2.2.00/15.0213)
spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Globální úroveň

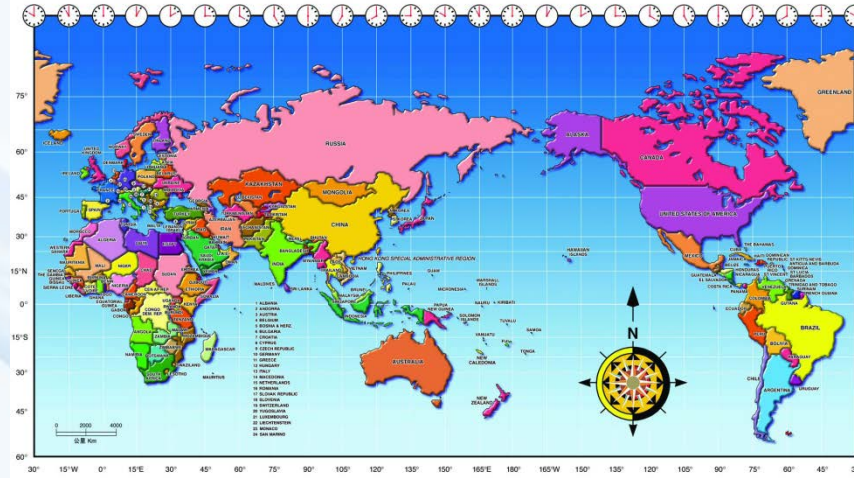
- stěžejní dokumenty:

Deklarace o životním prostředí a rozvoji (1992)

Agenda 21 (1992)

Johannesburská deklarace o udržitelném rozvoji (2002)

Implementační plán z Johannesburgu (2002)

Deklarace o životním prostředí a rozvoji (1992)

- přijata na konferenci v Riu de Janeiro 1992
- základní dokument definující udržitelný rozvoj, který formuluje 27 zásad udržitelného rozvoje
- [Rio declaration on environment and development](#)

DEKLARACE Z RIO DE JANEIRA O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ A ROZVOJI (1992)

Preambule

Konference OSN o životním prostředí a rozvoji, která se sešla v Rio de Janeiru ve dnech 3. – 14. června 1992, potvrzující Deklaraci konference OSN o životním prostředí přijatou ve Stockholmu 16. června 1972 a ve snaze na tuto deklaraci navázat, s cílem vytvořit nové a spravedlivé partnerské vztahy v globálním měřítku, novou úroveň spolupráce mezi státy, klíčovými sférami společnosti a lidem, hledajíc cestu k mezinárodním dohodám, které by respektovaly zájmy všech lidí a chránily nedělitelnost globálního spojení životního prostředí a rozvoje, uznávajíc nedělitelnost a vzájemnou závislost všeho na Zemi, která je naším domovem, prohlašuje, že:

Vybrané zásady

Zásada 3

Právo na rozvoj musí být naplňováno tak, aby odpovídalo potřebám současných a budoucích generací, pokud jde o stav životního prostředí.

Zásada 7

... Vzhledem k odlišné míře, jíž státy přispívají ke globálnímu zhoršování stavu ŽP, mají tyto státy společnou, ale diferencovanou zodpovědnost...

Zásada 15

Státy musejí za účelem ochrany životního prostředí přijímat podle svých schopností preventivní přístupy. Tam, kde hrozí vážná nebo nenapravitelná škoda, nesmí být nedostatek vědecké jistoty zneužit pro odklad účinných opatření, která by mohla zabránit poškození ŽP

Zásada 16

...náklady související se znečištěním by měl v zásadě nést znečišťovatel...

Agenda 21

- přijata na konferenci v Riu de Janeiro 1992
- dokument navazující na Deklaraci z Ria
- ve 40 kapitolách obsahuje asi **2500 návrhů** na konkrétní činnosti, které slouží k prosazování TUR v praxi
- klíčová role zapojení (a respektu *Major groups*)

1. Women
2. Children and Youth
3. Indigenous Peoples
4. Non-governmental organizations (NGOs)
5. Local Authorities
6. Workers and Trade Unions
7. Business and Industry
8. Scientific and technological Community
9. Farmers

Agenda 21

- určení hlavních směrů omezení negativních projevů naší civilizace - 4 různé oblasti:
- **společenská a ekonomická sekce**
témata: chudoba, zdraví, demografie, lidská sídla
- **ochrana a správa přírodních zdrojů**
témata: atmosféra, deštné pralesy, oceány...
- **posilování role hlavních skupin**
témata: ženská hnutí, ochrana dětí, dělníci a zemědělci v rozvoj. zemích ...
- **implementace**
témata: financování projektů, právní mechanismy, veřejná informovanost

Příklady konkrétních návrhů

Agenda 21

/ ČÁST I. SOCIÁLNÍ A EKONOMICKÉ ROZMĚR

// Změna vzorů spotřeby

//// Činnosti

Činnosti

(a) Podněcování větší efektivity využívání energie a zdrojů

4.18. Snižování množství energie a materiálů potřebných na jednotku produkce zboží nebo služeb může přispět jak ke zmírnění environmentálního zatížení, tak i ke zvýšení ekonomické a průmyslové produktivity i konkurenceschopnosti. Vlády ve spolupráci s průmyslem by proto měly zintenzívnit úsilí o ekonomicky efektivní využívání energie a zdrojů i o environmentálně šetrnější způsoby tohoto využívání, a to:

(a) podporou šíření existujících environmentálně šetrnějších technologií;

(b) podporou výzkumu a vývoje environmentálně šetrnějších technologií.

(c) pomáháním rozvojovým zemím tyto technologie efektivně využívat a rozvíjet technologie vhodné pro jejich specifické podmínky.

(d) stimulováním environmentálně šetrnějšího využívání nových a obnovitelných zdrojů energie.

(e) stimulováním environmentálně šetrnějšího a udržitelného využívání obnovitelných přírodních zdrojů.

- konkrétní realizace – např. program ***Zelená úsporám***

Agenda 21

/ ČÁST I. SOCIÁLNÍ A EKONOMICKÉ ROZMĚR

// Změna vzorů spotřeby

//// Činnosti

(d) Poskytování příkladu prostřednictvím státních nákupů

4.23. Vlády samy také hrají při spotřebě určitou úlohu, zejména v zemích s významným postavením státního sektoru v ekonomice, a mohou výrazně ovlivňovat jak korporativní rozhodnutí, tak i uvědomění veřejnosti. Měly by proto přezkoumat zaměření nákupů svých úřadů a oddělení, a kde to bude možné, zlepšit environmentální obsah státní zásobovací politiky, a to bez předsudků vůči principům mezinárodního obchodu.

- např. používání recyklovaného papíru u Ombudsmana

Country Life, s.r.o.
Nenačovice 87
266 01 Beroun 1
www.countrylife.cz

kontaktní osoba projektu:
Lubomíra Chlumská
mobil: 739 630 073
info@bioskoly.cz

www.bioskoly.cz
zavádění biopotravin do škol

kontaktní osoba pro média:
Karel Merhaut
mobil: 723 573 738
biocit@ecn.cz

Tisková zpráva

(16. 11. 2011)

Projekt „Bioškoly“ představuje výsledky dvouapůletého úsilí odzkoušet systém využití potravin v kvalitě BIO ve školním stravování • Přínos i bariéry jejich uplatnění ve stravě dětí mapovala celostátní konference, nabízející téma k diskusi i politikům a celé společnosti

Johannesburská deklarace o udržitelném rozvoji (2002)

- cílem Summitu nebylo uzavírání nových závazků či formulování nových koncepcí, ale hledání cest jak splnit závazky z předešlého Summitu Země
- Deklarace ve 37 bodech mimo jiné znovu potvrzuje závazek z Ria týkající se udržitelného rozvoje a zdůrazňuje nutnost vybudování humánní, spravedlivé a pozorné globální společnosti, realizace společných opatření, jakož i společné odpovědnosti vůči budoucím generacím
- [Johannesburg Declaration on Sustainable Development](#)

Implementační plán (2002)

- přijat také na konferenci v Johannesburgu
- věnuje se realizací udržitelného rozvoje, a má celkem 170 bodů rozdělených do následujících oddílů:

I. Úvod

II. Vymýcení chudoby

III. Změna neudržitelných vzorců spotřeby a výroby

IV. Ochrana a řízení základny přír. zdrojů pro hospod. a sociální rozvoj

V. Udržitelný rozvoj v globalizujícím světě

VI. Zdraví a udržitelný rozvoj

VII. Udržitelný rozvoj malých ostrovních států

VIII. Udržitelný rozvoj Afriky

IX. Další regionální iniciativy

X. Prostředky implementace

XI. Institucionální rámec pro udržitelný rozvoj

Úroveň Evropské unie

- stěžejní dokumenty:

Udržitelná Evropa pro lepší svět: Strategie Evropské unie pro udržitelný rozvoj (EU SDS) - 2001

Obnovená strategie udržitelného rozvoje EU - 2006

Udržitelná Evropa pro lepší svět: Strategie Evropské unie pro udržitelný rozvoj

- první strategie udržitelného rozvoje EU z roku 2001
- na základě výsledků Johannesburgském summitu o UR byla strategie doplněna o další rozměr: "Směrem ke globálnímu partnerství pro udržitelný rozvoj" který akcentuje roli Evropské unie ve světě při prosazování udržitelného rozvoje
- v této podobě byl v roce 2006 přijat dokument s názvem:

Obnovená strategie udržitelného rozvoje EU (2006)

- dokument identifikuje přetrvávající neudržitelné trendy ve vztahu ke změně klimatu, užití energie, veřejnému zdraví, chudobě a sociálnímu vyloučení, demografickým tlakům a stárnutí společnosti, nakládání s přírodními zdroji, ztrátě biodiverzity, dopravě a užití území
- tyto trendy musí být změněny, aby bylo dosaženo TUR
- globálním cílem obnovené strategie je zlepšení života současné generace i generací budoucích cestou vytvoření udržitelných komunit schopných efektivně užívat zdroje a odblokovat ekologický a sociální inovační potenciál nutný k zajištění ekonomické prosperity, ochrany životního prostředí a sociální soudržnosti.

Úroveň ČR

ZÁKON č. 17/1992 Sb.

o životním prostředí

ve znění zákona č. 123/1998 Sb. a zákona č. 100/2001 Sb.

Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky,
vycházejíc ze skutečnosti, že člověk je spolu s ostatními organismy neoddělitelnou součástí přírody,
připomínajíc si přirozenou vzájemnou závislost člověka a ostatních organismů,
respektujíc přitom právo člověka přetvářet přírodu v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje,
vedomo si své odpovědnosti za zachování příznivého životního prostředí budoucím generacím a
zdůrazňujíc právo na příznivé životní prostředí jakožto jedno ze základních práv člověka,
usneslo se na tomto zákoně:

§1 Účel zákona

Zákon vymezuje základní pojmy a stanoví základní zásady ochrany životního prostředí a povinnosti právnických a fyzických osob při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí a při využívání přírodních zdrojů; vychází přitom z principu trvale udržitelného rozvoje.

§6

Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky

- aktuální stěžejní dokument
- schválen vládou ČR dne 11. 1. 2010
- zastřešující dokument pro všechny koncepční dokumenty vypracovávané v ČR (má nadresortní charakter)
- účelem je napomoci provázanosti opatření, cílů a politik
- stanoví vizi udržitelného rozvoje v ČR
- založen na 7 principech, strukturován do 5 priorit. os

PRINCIPY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

- SUR ČR stanoví základní principy udržitelného rozvoje, které je nezbytné respektovat při tvorbě všech navazujících strategií a koncepčních dokumentů.

- klíčové je dodržovat následující principy (vycházející z Deklarace z Ria a Agendy 21):

- 1) Princip rovnováhy tří pilířů udržitelného rozvoje**
- 2) Princip soudržnosti a integrace politik a řízení**
- 3) Princip předběžné opatrnosti**
- 4) Princip generační a mezigenerační odpovědnosti**
- 5) Princip rovných příležitostí**
- 6) Princip partnerství**
- 7) Princip mezinárodní odpovědnosti**

-
- Podstatou **principu rovnováhy tří pilířů udržitelného rozvoje** je dosažení a zachování dynamické rovnováhy mezi vývojem ekonomické, sociální a environmentální dimenze TUR
 - **Princip soudržnosti a integrace politik a řízení** podporuje politiky a opatření na místní, regionální, národní, ale i na evropské a globální úrovni s cílem zvýšit jejich přínos pro udržitelný rozvoj
 - má zajistit, aby důležitá politická rozhodnutí byla vyvážená a respektovala **všechny tři pilíře** TUR
 - součástí je např. **koncept proporcionality**, tj. potřeba regulace či omezení v dané oblasti je poměřována významem a důležitostí cíle

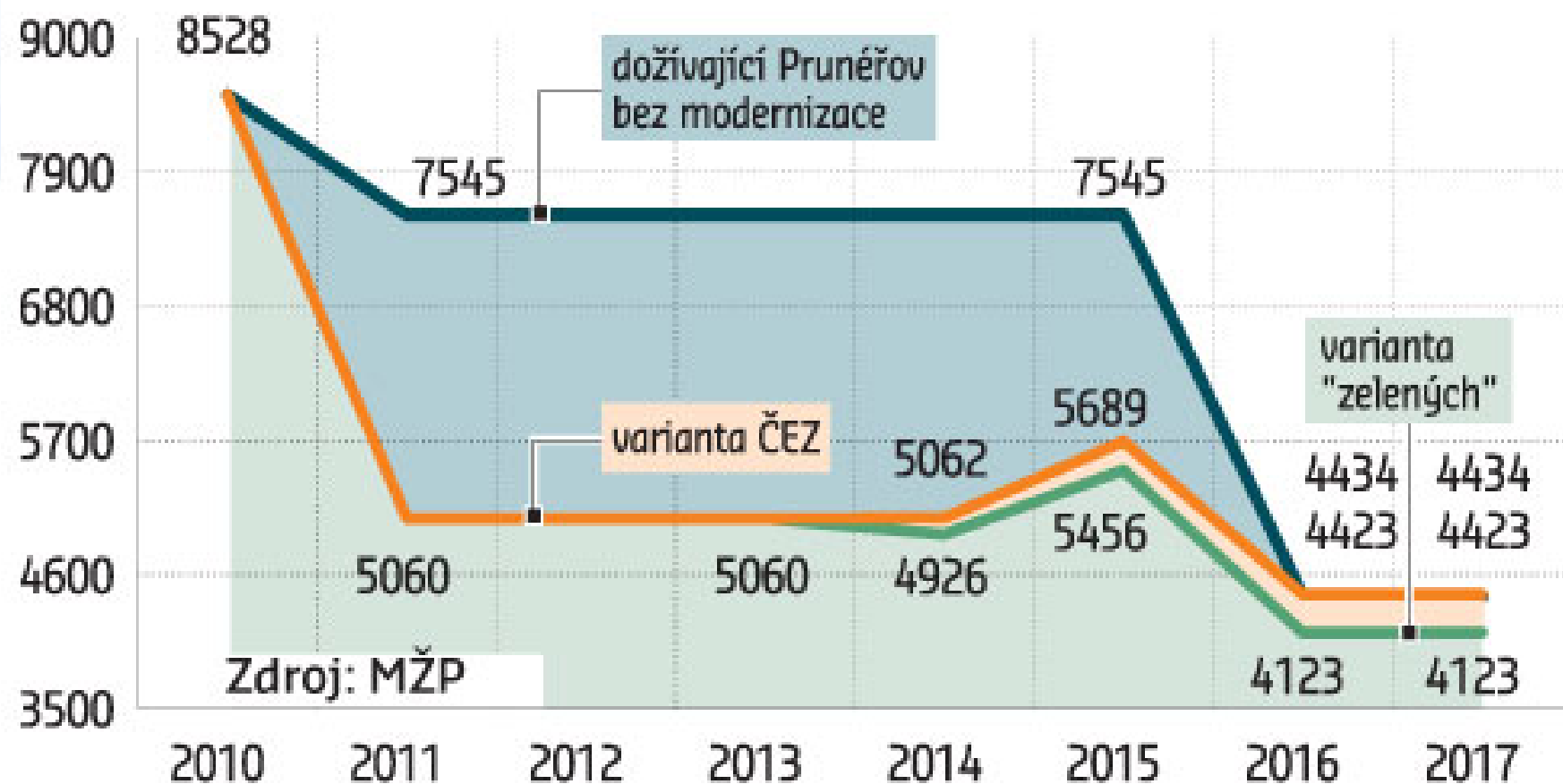

-
- **Princip předběžné opatrnosti** vychází ze zásady, že opatrnost je nutno zachovávat i v případech, kdy není jistota, jak rychle k nežádoucím jevům dojde, či jestli k nim vůbec dojde
 - v případě vědecké nejistoty se tak předpokládá použití vhodných hodnotících postupů a preventivních opatření
 - Např. zabezpečení ochrany životního prostředí formou udržitelného využívání zdrojů je založeno na zkvalitňování znalostí o vzájemném působení biosféry, ekosystémů a lidských činností. Tyto znalosti jsou získávány zejména pomocí podpory vědy a výzkumu.
 - Základnu principu předběžné opatrnosti tvoří **nejlepší dostupné znalosti a technologie**

Tři varianty v Pruněřově

(srovnání emisí v tisících tun CO₂ za rok)

Pozn: Zdroj bez modernizace by od roku 2016 šel do útlumu.

- **Princip generační a mezigenerační odpovědnosti** podněcuje současnou generaci k zachování a předání základních přírodních, kulturních a civilizačních hodnot budoucím generacím
- podporuje dialog mezi generacemi, usnadňuje vzájemné porozumění členů společnosti a jejich efektivní zapojení do budování otevřené společnosti.
- **Princip rovných příležitostí** slouží k dosažení cíle sociální spravedlnosti a soudržnosti a zakládá se na podpoře sociálního začlenění (tj. potírání případů sociální exkluze), dodržování základních lidských práv a zachování kulturní rozmanitosti

-
- **Princip partnerství** - vztahy mezi environmentálními, ekonomickými a sociálními subjekty musí být budovány na **bázi partnerství, a nikoli konfrontace**
 - záměry TUR, včetně změny vzorců výroby a spotřeby, nelze realizovat bez **kooperačních a koordinačních aktivit** mezi veřejným sektorem, podnikatelskou sférou, nevládními institucemi, obyvatelstvem, ale i zahraničními subjekty
 - k úspěšné reakci na výzvy TUR patří zesílená **transparentnost a odpovědnost** všech zainteresovaných subjektů

-
- **Princip mezinárodní odpovědnosti**
 - uplatňován prostřednictvím **rozvojové spolupráce**, dodržováním přijatých závazků vyplývajících z mezinárodních dohod, úmluv a **členství v organizacích OSN či OECD**
 - při sdílení globální a regionální zodpovědnosti z pozice **hospodářsky vyspělé země** je ovšem třeba respektovat zvláštní podmínky a **specifické zájmy ČR a EU**
 - **Princip rozmanitosti** je předpokladem TUR nejen v přírodě, ale v celé společnosti, se zvláštním zřetelem na různorodost kultury
 - rozmanitost podporuje rozvoj zdravé společnosti, volného trhu myšlenek, otevřenost demokratických procesů i občanskou participaci na veřejném životě

IMPLEMENTACE SUR ČR

- hlavní roli při směřování státu k TUR má **Vláda ČR**, která určí metody prosazování SUR do praxe
- odpovědnost ale leží na **všech občanech ČR**
- hlavní „hybnou silou“ implementace SUR ČR jsou jednotlivé **resorty a samospráva na úrovni krajů a obcí**
- principy TUR by měly být zohledňován v rámci **všech plánovacích a rozhodovacích procesů v ČR**

Jednotlivé resorty, kraje, města a obce

- by měly:

1. **respektovat priority a cíle SUR ČR** v příslušných resortních, krajských a místních strategických dokumentů (nově vznikajících či aktualizovaných)
2. provádět v rámci přípravy strategických dokumentů (tj. závazných vládních dokumentů, resortních, krajských a místních programů a plánů apod.) **hodnocení jejich souladu s prioritami a cíli SUR ČR**

Strategická vize udržitelného rozvoje ČR

Prioritní osa 1:
**Společnost, člověk
a zdraví**

Priorita 1.1:
Zlepšování podmínek pro
zdravý život

Priorita 1.2:
Zlepšování životního stylu
a zdravotního stavu
populace

Priorita 1.3:
Přizpůsobit politiky a služby
demografickému vývoji
a podpořit mezigenerační
a rodinnou soudržnost

Prioritní osa 2:
Ekonomika a inovace

Priorita 2.1:
Podpora dynamiky národní
ekonomiky a posilování
konkurenceschopnosti
(průmyslu a podnikání,
zemědělství, služeb)

Priorita 2.2:
Zajištění energetické
bezpečnosti státu
a zvyšování energetické
a surovinové efektivity
hospodářství

Priorita 2.3:
Rozvoj lidských zdrojů,
podpora vzdělávání, vědy
a výzkumu

Prioritní osa 3:
Rozvoj území

Priorita 3.1:
Upevňování územní
soudržnosti

Priorita 3.2:
Zvyšování kvality života
obyvatel území

Priorita 3.3:
Účinněji prosazovat
strategické územní
plánování

Prioritní osa 4:
**Krajina, ekosystémy
a biodiverzita**

Priorita 4.1:
Ochrana krajiny jako
předpoklad pro ochranu
druhové diversity

Priorita 4.2:
Odpovědné hospodaření
v zemědělství a lesnictví

Priorita 4.3:
Adaptace na změny klimatu

Prioritní osa 5:
**Stabilní a bezpečná
společnost**

Priorita 5.1:
Posilování sociální stability
a soudržnosti

Priorita 5.2:
Efektivní stát, kvalitní
veřejná správa a rozvoj
občanského sektoru

Priorita 5.3:
Zvyšování připravenosti ke
zvládnání dopadů globálních
a jiných bezpečnostních
hrozeb a rizik a posilování
mezinárodních vazeb.

PO1– Společnost, člověk a zdraví

- řeší problematiku podmínek pro **zdravý život** člověka, vytváření **harmonické společnosti**, a demografickému vývoji
- důraz kladen na **mezigenerační** a **rodinnou soudržnost**

PO2 – Ekonomika a inovace

- vymezuje základní strategický rámec pro rozvoj **ekonomiky** jako neoddělitelného pilíře udržitelného rozvoje ČR, s důrazem na stabilní **růst znalostní** a **post-industriální ekonomiky** snižující energ. a mater. náročnost hospodářství

PO3 – Rozvoj území

- vychází z faktu, že rozvoj je realizován v určitém území
- klíčovým prvkem pro udržitelný rozvoj v území je **odpovědný přístup k územnímu plánování**

PO4 – Krajina, ekosystémy a biodiverzita

- soustřeďuje se na **péči o krajinu** jako základního předpokladu pro ochranu druhové biodiverzity
- dotýká se nejen odpovědného **hospodaření v zemědělství a lesnictví**, ale i otázek **adaptace na změny klimatu**

PO5 – Stabilní a bezpečná společnost

- nastiňuje **základní principy efektivního fungování státu**, veřejné správy a rozvoje občanského sektoru
- neopomíjí ani připravenost na bezpečnostní hrozby, včetně klimatické změny a **posilování mezinárodních vazeb**

Každá prioritní osa je charakterizovaná sadou indikátorů

- odpovídají na otázku, zda se daří či nedaří vizi udržitelného rozvoje naplňovat
- viz kapitola *Indikátory TUR*

Rada vlády pro UR - RVUR

- poradní, iniciační a koordinační orgán vlády ČR pro oblast udržitelného rozvoje a strategického řízení
- předsedou RVUR je předseda vlády ČR
- výkonný místopředseda je ministr životního prostředí,
- místopředsedy jsou ministr PaO a ministr PaSV

Rada při své činnosti:

- navrhuje opatření ke sladění dlouhodobých záměrů a cílů se střednědobými a krátkodobými v souladu s principy UR
- sleduje a vyhodnocuje globální jevy a rozvojové příležitosti

Členové RVUR

